

Predgovor

Joomla! je sistem za upravljanje sadržajem (engl. *Content Management System*, CMS) otvorenog koda koji svako može da preuzme (videti na forge.joomla.org/sf/go/projects.joomla/frs) potpuno besplatno. To ga čini savršenim izborom za male firme. Međutim, neka vas niska cena ne navodi na pogrešan zaključak; Joomla! je moćan i robusan sistem, a sve više velikih organizacija opredeljuje se za softverska rešenja otvorenog koda. Univerzalna privlačnost sistema Joomla! načinila ga je veoma popularnim sistemom za upravljanje sadržajem.

Kako Joomla! sazreva, za nju se opredeljuje sve veći broj organizacija – od korporacija, škola i univerziteta, do vladinih organizacija, izdavača časopisa i malih firmi. Najveća prednost joj je prilagodljivost. Sistem Joomla! možete videti na veoma velikom broju Web lokacija najrazličitijih vrsta.

Teme obrađene u knjizi

Predmet ove knjige je Joomla!, popularan i nagrađivan („Best Linux/Open Source Project“ za 2005. godinu) CMS otvorenog koda. Knjiga vas postupno vodi kroz sve što vam treba da biste razvili uspešnu Web lokaciju čiji je „motor“ Joomla!. Dat je opšti pregled upotrebe CMS-a i opisani su ključni koncepti organizovanja sadržaja, njegovog održavanja i šablona. I najzad, u knjizi su razmotrene i neke opštije teme; na primer, kako maksimirati SEO (search engine optimization) na Joomla! Web lokaciji i koji su izvori informacija na raspolaganju u Joomla! Web zajednici.

Knjiga je usredsređena na najnoviju verziju, Joomla! 1.5, koja predstavlja značajnu nadogradnju tog sistema za upravljanje sadržajem.

Kome je knjiga namenjena

Ova knjiga je namenjena prvenstveno ljudima koji koriste verziju Joomla! 1.5 da bi napravili Web lokaciju za sebe ili za svoje klijente. Lako se čita, sadrži malo tehničkog žargona i ne polazi od pretpostavke da poznajete PHP ili CSS.

Svi koncepti u knjizi objašnjeni su korak po korak, s primerima uklopljenim u kontekst. Ako sledite sve korake opisane u poglavljima, napravite nekoliko zasebnih Web lokacija kojima upravlja Joomla!

Kako treba koristiti ovu knjigu

Knjigu možete koristiti na više načina. Možete krenuti od početka i čitati redom jedno poglavlje za drugim dok razvijate vlastitu Web lokaciju. Sadržaj knjige je pažljivo raspodeljen tako da se uvodne ideje iz početnih poglavlja kasnije razvijaju i dopunjuju kako biste lakše razumeli složenije koncepte. Knjigu možete koristiti i kao referentni vodič – pomoću indeksa, prelazeći direktno na aspekt za koji vam treba pomoć. I najzad, poslednja tri poglavlja su postupni vodiči kroz kompletan postupak izrade Web lokacija za određene delatnosti.

Poglavlje 1: Sistemi za upravljanje sadržajem i uvod u sistem Joomla!

Na današnjem Webu koji se brzo menja, ako imate Web lokaciju koja ne nudi bogatu funkcionalnost ili svež sadržaj, proći ćete slabije od onih koji to čine. Ideja da Web lokacijom upravlja CMS postoji već duže vreme, ali tek onedavno – s pojavom visokokvalitetnih CMS skriptova otvorenog koda kao što je Joomla! – vidimo da te moćne CMS alatke dolaze u ruke projektanata kao što smo vi i ja.

U ovom poglavlju, detaljno su objašnjene razlike između „klasične“ Web lokacije i one koja koristi CMS. Razmotrena je i istorija sistema Joomla!, te neke od njegovih mogućnosti.

Poglavlje 2: Preuzimanje i instaliranje sistema Joomla!

Joomla je jedan od najpopularnijih sistema za upravljanje sadržajem otvorenog koda na planeti. Prvi korak ka ulasku u „Joomlasferu“, vrlo živu zajednicu okupljenu oko sistema Joomla, jeste preuzimanje i instaliranje sistema Joomla na Web server.

Ovo poglavlje opisuje kako da započnete izradu Joomla! Web lokacije. Prva dva koraka su preuzimanje najnovijih datoteka i njihovo instaliranje na Web server. Poglavlje opisuje i lokalnu instalaciju – na kućni računar, koju ćete koristiti dok čitate ovu knjigu (ako nemate nalog na nekom javnom Web serveru ili imate sporu vezu sa Internetom) – i instalaciju na javni Web server.

Poglavlje 3: Osnove administriranja sistema Joomla!

Izraz „administriranje Web lokacije“ najčešće podrazumeva svakodnevne poslove unošenja sadržaja, upravljanja korisničkim nalogima i obezbeđivanja da sve instalirane komponente i moduli rade kako treba. Kada je Joomla Web lokacija pravilno konfigurisana, teret administriranja je relativno lagan, a najveći deo napore može se usmeriti na generisanje najvažnijeg dela – sadržaja

U ovom poglavlju idemo na brzi obilazak osnovnih administratorskih funkcija koje vam trebaju. To neće biti objašnjavanje korak po korak do poslednjeg dugmeta u administratorskom prikazu, nego ćemo samo razmotriti ključne funkcije, savete i trikove koji su vam neophodni da bi vaša Web lokacija radila kako treba.

Poglavlje 4: Sadržaj je car: organizovanje sadržaja

Primarna funkcija sistema Joomla – kao sistema za upravljanje sadržajem – jeste organizovanje i predstavljanje sadržaja cele Web lokacije. To se radi pomoću tekstova (članaka) koji su gradivni elementi sadržaja. Te pojedinačne elemente sadržaja potrebno je organizovati u dvostepensku hijerarhiju koja se sastoji od odeljaka i kategorija.

Ovo poglavlje detaljno objašnjava kako Joomla! prikazuje tekstove na Web lokaciji i kako ih možete organizovati u hijerarhijsku strukturu. Opisano je kako treba planirati i organizovati sadržaj i posetiočev doživljaj Web lokacije. Takođe je objašnjeno kako najbolje strukturirati sadržaj u odeljke i kategorije na malim i obimnim Web lokacijama.

Poglavlje 5: Meniji i navigacija

Meniji su možda osnovni elementi Joomla Web lokacije. Na statičkoj Web lokaciji napravljenoj pomoću HTML koda, oni služe samo za navigaciju po stranicama lokacije. Na Joomla Web lokaciji, oni služe toj svrsi, ali takođe određuju kako će izgledati dinamička stranica i koji će se sadržaj prikazati kada dođete na nju. Odnos između menija, stavki menija, stranica i modula možda je jedan od koncepata sistema Joomla koji najviše zbunjuje. Ovo poglavlje objašnjava taj odnos kako biste mogli da napravite navigacionu šemu koja bi bila pogodna za vašu Web lokaciju.

Poglavlje 5 objašnjava ugradnju navigacije (menija i veza) na Joomla! Web lokaciju i kako pojedini aspekti utiču jedni na druge da bi se obezbedila usklađena navigaciona struktura.

Poglavlje 6: Proširivanje sistema Joomla!

Teško je naći Web lokaciju napravljenu pomoću sistema Joomla kojoj ugradnjom određenih proširenja nije dodata funkcionalnost koje nema u standardnoj verziji. Reč *proširenje* je grupni pojam koji se odnosi na komponente, module, dodatke, šablone i jezike. Na raspolaganju je više hiljada proširenja, koja nezavisni autori nude i besplatno i na komercijalnoj osnovi.

U ovom poglavlju je razmotreno nekoliko primera standardnih proširenja i proširenja iz spoljnih izvora za sistem Joomla!. Opisano je i kako se ta proširenja instaliraju u sistem Joomla! i kako se njima upravlja.

Poglavlje 7: Uređivanje sadržaja: tekstovi i editori

Na Joomla Web lokaciji postoje dva najuobičajenija načina za unošenje sadržaja i upravljanje njime: u čeonom prikazu i u pozadinskom prikazu. Privlačnost sistema Joomla velikim delom potiče od činjenice da omogućava lako unošenje i uređivanje sadržaja u pozadinskom prikazu pomoću editora tipa WYSIWYG („what you see is what you get“ – šta vidiš, to i dobiješ).

U ovom poglavlju, počinjemo od toga šta je WYSIWYG i kako ga u pozadinskom prikazu mogu koristiti rukovodioci, administratori i superadministratori. Zatim razmatramo kako autori, urednici i izdavači upravljaju sadržajem u čeonom prikazu.

Poglavlje 8: Kako privući saobraćaj na Web lokaciju

Optimizovanje Web stranaica za pretraživače (SEO) može biti predmet nekih među najžešćim raspravama na Webu. Od priča da postoji „crni“ SEO (gde ljudi koriste neetičke metode da bi poboljšali svoj položaj u mašinama za pretraživanje) i „beli“ SEO (način na koji rade dobri momci), do toga koji je najbolji način da privučete saobraćaj na svoju Web lokaciju, cela tema je krcata predubedenjima i mitovima.

Najmanje što se može reći jeste da se SEO teško uči. U ovom poglavlju, ističem *marketing za pretraživače* (SEM). Dajem nekoliko očiglednih SEO saveta i kako se oni primenjuju u sistemu Joomla!, ali navodim i holističkiji marketinški plan koji obuhvata strategije kao što su PPC i blogovi.

Poglavlje 9: Izrada čistih CSS šablona

U ovom poglavlju razmatramo postupak izrade Joomla šablona. Napravićete šablon koji koristi CSS (Cascading Style Sheets) naredbe za razmeštanje elemenata na stranici bez upotrebe tabela. To je poželjna metoda jer se lakše kontroliše da li je kôd šablona usklađen s W3C (World Wide Web Consortium) standardima. Takva stranica se takođe brže učitava, lakše se održava i bolje prolazi u mašinama za pretraživanje. Pomenuta pitanja su detaljno obrađena u ovom poglavlju.

Poglavlje 10: Izrada Web lokacije za školu pomoću sistema Joomla!

Web lokacije škola su obično srednje do veće. Jedna od odlika koje definišu sistem Joomla jeste to da je vrlo moćan i prilagodljiv, ali može biti potrebno poprilično vremena dok ne podesite sve kako treba. To nas dovodi do ovog poglavlja, koje predstavlja detaljan vodič za projektovanje i podešavanje Web lokacije škole pomoću sistema Joomla!.

Poglavlje 11: Izrada Web lokacije za restoran pomoću sistema Joomla!

U ovom poglavlju je objašnjeno kako se od početka pravi Web lokacija za manju firmu, koja je u ovom primeru restoran. Poevši od analize zahteva, pokazano je kako da organizujete moguć sadržaj, uz dodavanje fotografija i razmatranje daljih proširenja.

Poglavlje 12: Izrada bloga pomoću sistema Joomla!

Čini se kao da u poslednje vreme svi pišu blogove. Mnogi ljudi i dalje zamišljaju blogove kao lične dnevnike, ali sve više organizacija i firmi koriste blogove kao način da se predstavie – ko su i šta rade. Ako danas posetite neku Web lokaciju, negde ćete verovatno naći vezu ka blogu vlasnika. Postalo je uobičajeno da Web lokacija sadrži i odeljak namenjen za blog.

Ovo poglavlje opisuje blogove u opštijem smislu: kao dinamičko sredstvo za komunikaciju između osobe ili organizacije s drugim sagovornicima. Razmatramo izradu Web lokacije za blog pomoću sistema Joomla!.

Prilog A: Gde naći pomoć za sistem Joomla!

Naišli ste na problem pri korišćenju sistema Joomla? Na Webu postoji neopisiva količina informacija i brojne aktivne zajednice od kojih možete potražiti pomoć.

Prilog B: Primeri upotrebe sistema Joomla!

U ovom prilogu opisano je šest stvarnih Web lokacija koje koriste sistem Joomla!, a koje sam izabrao između velikog broja Web lokacija posvećenih raznim delatnostima.

Prilog C: Kratak uvod u SEO

Treba vam nekoliko kratkih saveta o rangiranju u mašinama za pretraživanje? Postupite prema savetima navedenim u ovom prilogu.

Prilog D: Instaliranje WampServera

Kratak vodič za instaliranje WampServera na kućni računar. Taj paket je važan jer omogućava da sledite gradivo i sve primere Web lokacija iz ove knjige.

Šta je sistem za upravljanje sadržajem?

CMS je kolekcija skriptova pomoću kojih se sadržaj razdvaja od oblika u kojem se on prikazuje. Glavne odlike CMS-a su lakoća unošenja i održavanja sadržaja na dinamičkim Web stranicama. Sistemi za upravljanje sadržajem najčešće su složeni i mogu obuhvatati prikazivanje najnovijih vesti, foruma i Internet prodavnice. Stranice kojima upravlja CMS lako se menjaju. Sve više Web lokacija pravi se pomoću sistema za upravljanje sadržajem.

Većina sistema za upravljanje sadržajem je skupa – u opsegu od 50.000 do 300.000 dolara – ali je na raspolaganju sve više alternativnih sistema otvorenog koda. Sistemi za upravljanje sadržajem otvorenog koda postaju sve pouzdaniji i danas se koriste za važne projekte u mnogim kompanijama, neprofitnim i drugim organizacijama.

CMS razdvaja odgovornosti učesnika u razvoju Web lokacije. Web dizajner se može baviti dizajnom, a ljudi bez tehničkog obrazovanja mogu biti odgovorni za sadržaj.

Savremeni CMS se najčešće definiše prema svojoj sposobnosti za upravljanje sadržajem i njegovo objavljivanje. Pomoću većine sistema za upravljanje sadržajem postiže se više od toga jer se koriste prednosti bogatog izbora proširenja i drugih dodataka koji dopunjuju osnovnu funkcionalnost.

Šta je softver otvorenog koda?

Joomla! je primer softvera otvorenog koda; neprofitni vlasnik autorskih prava je Open Source Matters (videti www.opensourcematters.org). Projekat otvorenog koda razvija zajednica projekatnata širom sveta, a svi rade na dobrovoljnoj osnovi.

Primeri softvera otvorenog koda za koje ste možda čuli jesu Firefox, Apache, Wiki, Linux i OpenOffice. Svi ti projekti su uporedivi sa svojim komercijalnim ekvivalentima, pa čak ih i nadmašuju. Ako ste radoznali i želite da saznate kako i zbog čega ljudi prave moćan a besplatan softver, potražite više informacija na sledećim mestima:

- en.wikipedia.org/wiki/Open_source
- www.opensource.org

Elementi na koje treba da obratite pažnju

Dok čitate, obratite pažnju na sledeće elemente:

SAVET

Blok za savet sadrži naprednije smernice o određenom aspektu sistema Joomla. Više informacija u vezi s datim savetom obično ćete naći na lokaciji compass-designs.net.

NAPOMENA

Blok za napomenu sadrži upozorenje u vezi sa određenim aspektom teme. Neće važiti za sve situacije, ali bi trebalo da ispitajte važi li u vašem, konkretnom slučaju. Postoje i VAŽNE NAPOMENE.

ZAPAMTITE BAREM OVO

U ovim blokovima su sažeta objašnjenja ključnih koncepata objašnjenih u tekstu. Korisno je da ih zaokružite debelim crvenim flomasterom, ili da ih prepišete na zaseban papir kako biste ih koristili kao podsetnik.

UPOZORENJE

Upozorenja sadrže važne informacije.

Ako je red koda suviše dugačak da bi stao na štampanu stranicu, ručno je razdeljen, a nastavku reda prethodi strelica za nastavljjanje koda, ➤. Na primer:

```
<meta http-equiv="content-type" content="text/html; charset=utf-8" />
➤<meta name="robots" content="index, follow" />
```

Rezervisana mesta (engl. *placeholders*) u kodu, označena su kurzivnim slovima. Na primer, u narednom redu koda, *položaj* i *ocija* treba da zamenite odgovarajućim podacima:

```
<jdoc:include type="modules" name="položaj" style="ocija" />
```

Joomla!

Puno i tačno ime sistema za upravljanje sadržajem Joomla! sadrži znak uzvika, kao što je ovde prikazano. Čitljivosti radi, znak uzvika sam zadržao u naslovima, ali sam ga izostavio iz tekstova poglavlja.

www.joomlabook.com

Više informacija o ovoj knjizi, uključujući potpuno pretražive verzije svih Web lokacija napravljenih u poglavljima iz knjige, možete naći i preuzeti na adresi www.joomlabook.com.

Pisanje o projektima otvorenog koda

Kao i mnogi drugi projekti otvorenog koda, Joomla! se menja sa svakim novim, sve kraćim ciklusom objavljivanja novih verzija. Ponekad se nove verzije s manjim izmenama objavljuju čak i šest sedmica nakon prethodne, a izmene su uglavnom teško prepoznatljive. To otežava pisanje knjiga o softveru otvorenog koda. Ukoliko u ovoj knjizi nađete na manje neusklađenosti, najverovatniji razlozi su te manje značajne izmene. Da biste se obavestavali o najnovijim izmenama u sistemu Joomla, čitajte diskusije o verzijama sistema Joomla! na forumu www.joomlabook.com.